

IES La Senda
Quart de Poblet

LA SENDA
REVISTA
especial
animals

maig 2022

Sumari

- 3 *Plegadis Falcinellus*, un ibis al nostre riu
- 5 Domats o domesticats?
- 6 El teu gos haguera pogut viure a l'antic Egipte
- 8 Els dinosaures
- 9 Salvem el linx ibèric
- 10 La importància de cooperar
- 11 Què és això que hi ha als teus ous?
- 12 Paga la pena ser vegà?
- 13 La tasca dels veterinaris
- 14 Eixe estrany animal anomenat "pangoli"
- 15 Troglodytes Troglodytes
- 16 Cloenda

Portada: David Verdugo Escudero
Contraportada: Carla Cuesta Moreno

Sara Cano Sanmartín

***Plegadis Falcinellus*, un ibis al nostre riu**

Des de principis d'abril, trobem un grup d'uns 30 exemplars d'aquesta au coneguda com a capó reial al llit del nostre riu. A causa de les últimes pluges i l'augment del cabal, associat amb la necessitat d'obrir comportes aigües amunt, el riu ha passat a ocupar una major extensió que ha permès atraure moltes espècies d'aus limícoles.

Aquestes crescudes fan que el riu inunde la zona de policia¹ i part de la zona de servitud del llit, augmentant la superfície del riu i proporcionant unes característiques immillorables per a l'augment, sobretot, de larves d'insectes, anèl·lids, crustacis, i alguns amfibis.

El capó reial, també conegut com a ibis negre, és una espècie que els darrers anys ha passat de ser migratòria a nidificar al paratge de l'Albufera, gràcies a les inundacions pels cultius de l'arròs. Els darrers deu anys ha augmentat de manera significativa, però encara així no és gens comú observar grans bandades tan a prop d'un nucli poblacional.

Part de la "culpa" d'aquesta observació tant meravellosa són les condicions en què es troba el riu al seu pas per Quart de Poblet, amb un estat de conservació molt bo i un cabal ecològic que ha millorat la seua qualitat.

Podeu veure el nostre visitant a l'aviari de l'oceanogràfic, o millor observar-lo directament al nostre riu acompanyat de nombrosos esplugabous i agrons blancs, moltíssimes parelles de colls verds, cabussets, agrons blaus, cabussons grisos i un llarg nombre d'aus que resulten molt fàcils d'observar a simple vista. Aproveiteu els pocs dies fins que el llit recupere el seu curs natural per a observar aquests ibis tan peculiars.

Pablo Mayer

Zoòleg i director de l'IES La Senda

¹Zona de policia. Zona de 100 m d'amplada a ambdós costats d'un riu, on resten condicionats l'ús del sòl i les activitats que s'hi desenvolupen.

Domats o domesticats?

Daniela Martínez Antón

Els animals sempre han format part de la vida de l'ésser humà. Però, com és que alguns s'han tornat animals de companyia, companys de treball i inclús amics? En aquesta part us explicarem com s'han adaptat a la nostra espècie i a l'inrevés.

Per començar, cal fer una xicoteta pausa per deixar clars dos termes importants: la diferència entre domar i domesticar. Domar indica amansir i fer dòcil un animal mitjançant exercicis i ensenyaments, com en el cas del lleó. En canvi, la domesticació és un procés d'adaptació pel qual un animal passa de l'estat salvatge a l'estat domèstic per intervenció de l'home.

Una vegada sabem açò, ja podem dir que tots els animals domèstics han seguit un procés de domesticació. Ara farem un recorregut per la història dels animals de companyia.

Qui haguera dit que el primer animal en ser domesticat es convertiria en el millor amic de l'home? Això es remunta al voltant de 40.000 anys aC quan en l'època glacial els humans i els llops convivia en el mateix hàbitat i s'alimentaven moltes vegades amb les sobres que deixaven els humans després de les caceres. Aquesta és considerada la primera interacció més rellevant entre ambdues espècies. Així els llops es van anar acostumant a la vida de l'ésser humà fins ser domesticats i convertits en gossos.

Molts anys després, es diu que els egipcis i els habitants de l'Àsia occidental van ser els primers en criar gossos. En la Roma imperial ja existien algunes de les races que es coneixen actualment, i tenien una preferència especial pels llebrers, usats per a la cacera, mentre que els mastins eren considerats

Il·lustració: Itar Bouiyeb Kened

ideals per a les baralles i per a la guerra. També eren per a pasturar, com a vigilants, per a l'esport, com a companyia i en algunes cultures, especialment les orientals, van ser inclosos en els cultes religiosos.

Finalment, mitjançant l'exemple d'aquest animal és com podem gaudir-ne d'altres com el gat domesticat fa uns 3.000 anys aC a l'antic Egipte, o els canaris, fa 1.600 anys aC a les Illes Canàries.

El teu gos haguera pogut viure a l'antic Egipte

Júlia Díaz Toboso

Com ja sabràs, actualment alguns dels animals de companyia més comuns i populars entre la societat són el gat, el gos, els peixos o els ocells. A l'antic Egipte això no era tan diferent com pensem i fins i tot hi havia molts egipcis que els soterraven amb ells. En aquest article enumerarem quins eren els animals que preferien a l'antiga civilització egípcia.

El gat

Els antics egipcis el denominaven **miu**, i va ser domesticat des del 2040 ac (Imperi Mitjà). Com ja sabreu, són criatures cosa que facilitava molt el treball amb una gran capacitat caçadora, de molts camperols de l'època, raó per la qual van començar a convertir en la mascota favorita de molts reis, com la reina Tiy, el príncep Tutmosi i la princesa Satamón. A partir de l'Imperi Nou, el gat era representat moltes més vegades en les tombes dels seus amos; fins i tot el príncep Tutmosi va ordenar un sarcòfag de pedra amb inscripcions per a la seua volguda gateta Tamit.

Il·lustració: Karol Cuevas Martí

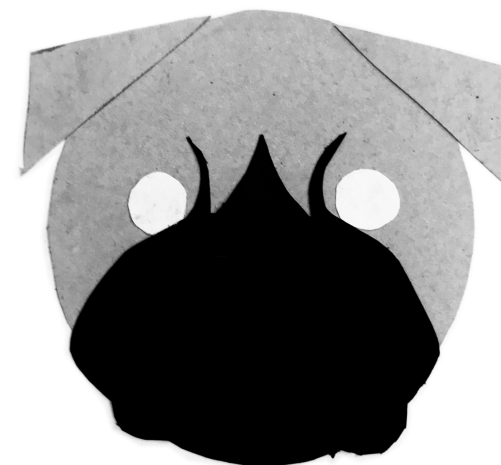
El mico i el babuí

Encara que sone estrany, aquests dos animals denominats a l'antic Egipte **Ky** (mico) i **ian** (babuí) també eren considerats animals de companyia. També els veiem dibuixats a les tombes, i van entrar a les cases durant l'Imperi Antic. A més, eren animals que amb el seu comportament feien riure la gent. Malauradament, moltes vegades, els tenien nugats amb corretges per evitar que s'escaparen.

El gos

A l'antic Egipte nomenats **iu** o **tyesem**, i els antics egipcis els consideraven els seus millors amics perquè eren una gran companyia i la millor col·laboració en l'època de la caça. També eren freqüentment representats en les tombes de l'antic Egipte de moltes maneres i formes. Un gos ben domesticat podia entrar a casa del seu amo i fer vida allà. Una cosa curiosa és el detall que molts artistes mai van representar un gos rebent l'afecte del seus amos de cap de les maneres, una veritable llàstima.

Els egipcis adoraven els seus animals de companyia, tant com per a llevar-se les celles com a signe d'ofrena a les divinitats quan aquests faltaven. I tu, estimes tant els teus animals de companyia?

Il·lustració: Nikolas Strepetov

Els dinosaures

Joana Gila Palomares

Els dinosaures, paraula que significa «fardatxo terrible», són un grup desparegut de rèptils que només es coneix a través de restes de fòssils, evidències materials de la vida passada incrustades en roques, descoberts per paleontòlegs. Aquests es diferencien dels rèptils per determinades característiques com, per exemple, que tenen les potes davall del cos i no als costats.

Van sorgir en l'anomenada **Era dels Dinosaures**, també anomenada **Era Secundària o Mesozoica**. Aquesta era va sorgir aproximadament fa dos-cents cinquanta-un milions d'anys i va acabar fa uns seixanta-cinc milions d'anys; és a dir, va tindre una durada d'uns cent huitanta-sis milions d'anys en què es van desenvolupar tot tipus de rèptils, mamífers i aus primitives entre altres animals.

Aquesta era es dividia en tres períodes: el **Triàsic**, on van aparèixer els primers dinosaures, xicotets, carnívors i caminaven a dues potes i també els primers mamífers, a finals del període. El segon període, i el més conegut és el **Juràssic**, el període de gran esplendor per a aquests animals, que ja convivia amb rèptils marins i alats, peixos i invertebrats i, a més, van sorgir les primeres aus. Darrerament, el **Cretaci**, on els dinosaures ja dominaven la terra per així dir-ho i els insectes adoptaven noves formes.

Aquests animals podien alimentar-se de plantes o d'herbes, de manera que eren herbívors, en cas d'alimentar-se amb carn, eren carnívors i, finalment, si menjaven les dos coses eren omnívors.

Alguns dels primers dinosaures que van aparèixer varen ser el **Eoraptor** i el **Coelophysis**. El primer, és el dinosaure més antic que es coneix. Era una espècie petita que mesurava un metre de llarg i trenta centímetres d'altura i a penes pesava nou kilograms. Caminava a dues potes i era molt ràpid, de manera que la seua velocitat li permetia caçar petits rèptils i insectes amb els seus braços llargs. El segon tipus era tan gran com un cotxe i pesava prop de vint-i-huit kilograms. Els seus braços acabaven en unes mans amb només tres dits que el permetia agafar amb molta força les seues preses. A banda, n'hi havia d'altres més grans o més xicotets, com ara el **Patagotitan Mayorus**, de trenta-sis metres d'alçària o un de molt petit, com el **Epidendrosaurus**, de tan sols quinze centímetres d'alçària.

Els dinosaures eren ovípars. Els ous tenien tot tipus de formes: esfèrica, allargada com un dit o grans com una pilota de bàsquet. Se sap que aquests animals construïen nius on ponien els ous i cuidaven d'ells fins que el petit dinosaure naixia.

A finals del Cretaci, un gran meteorit d'origen incert amb deu quilòmetres de diàmetre va impactar contra la Terra, específicament a la zona del Yucatán (Mèxic) i provocà l'extinció de moltes espècies, fins i tot els dinosaures, i va formar un cràter gegant.

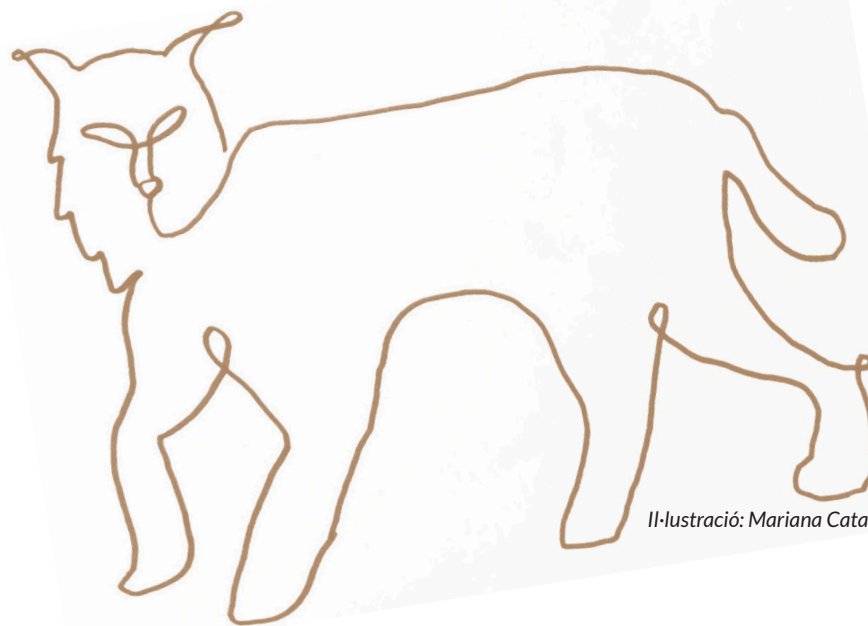
Salvem el linx Ibèric

Mariana Catalán Muñoz

El linx ibèric (*Lynx pardinus*) és un animal originari de la Península Ibèrica que pertany a l'espècie dels mamífers carnívors de la família Felidae. Es tracta d'un felí de grandària mitjana, amb un pes d'uns tretze kg per als mascles i deu per a les femelles. Les potes són llargues i la cua curta. Tenen una cara arrodonida, amb orelles grans, acabades per pinzells de pèl negre. El pelatge té una tonalitat marró, amb taques negres.

Des dels últims anys, la seua existència ha estat amenaçada per la destrucció del seu hàbitat, la disminució de les poblacions de conills, els atropellaments en carreteres i la caça il·legal. Per tal d'augmentar-ne la població, s'han incorporat collarets de radioseguiment que ha aportat informació fonamental per a la conservació de l'espècie, ja que permeten controlar les causes de mortalitat i detectar la repoblació, conservació i dispersió de l'espècie.

Actualment, existeixen diverses poblacions de linx ibèric assentades a Portugal i a Espanya. En el nostre país n'hi ha a Andalusia (on sempre ha sobreviscut com a últim reducte), Castella la Manxa i Extremadura. El linx ibèric ha passat d'estar en perill crític d'extinció a en perill d'extinció gràcies al suport d'administracions i particulars, i la sensibilització de la població en general, però encara queda molt per fer.

Il·lustració: Mariana Catalán Muñoz

La importància de cooperar

Dennis Bartolín Giménez

Les societats protectores d'animals són organitzacions sense ànim de lucre que es dediquen a tindre cura de les mascotes que, per diverses raons, no viuen al si d'una família. Hui entrevistem a Amparo López Irazo, una alimentadora d'animals autoritzada per l'ajuntament perquè ens explique la seua experiència.

Bon dia, Amparo, gràcies per accedir a fer aquesta entrevista. Com es diu la protectora en la qual col·labores?

Bon dia, Dennis. Doncs he ajudat en dues protectores. La primera s'anomena **Sociedad Protectora de Animales y Plantas**, i la segona **Modepran**.

Quants anys portes ajudant a la protectora?

Porte més de 15 anys.

Com els ajudes?

En una protectora es pot col·laborar de moltes maneres segons el grau de compromís que pugues assolir. Hi ha gent que adopta o acull animals, d'altres passegen els gossos o els porten al veterinari. Quan tens poc temps, la manera més fàcil és ajudar econòmicament, com faig jo actualment. A més a més, també ajude els gats que viuen al carrer.

Per ajudar les comunitats felines del carrer, necessites algun permís especial?

Sí, has de disposar del carnet d'alimentador que concedeixen els ajuntaments. És important que l'alimentació es faça

d'una manera controlada, ja que aquestes comunitats no són totalment.

Col·labora l'ajuntament d'alguna altra manera?

Sí, col·labora sobretot amb programes anuals d'esterilització felina, cosa que beneficia el bon estat d'aquests felins i n'evita la reproducció incontrolada. A més, tant la regidoria de benestar animal com la policia local sempre ens ajuden quan s'han de rescatar animals perduts o animals que han patit algun accident.

Opines que aquestes ajudes són suficients?

Els estem molt agraïts, però sempre es pot millorar. Esperem que amb el temps, hi haja menys animals que necessiten ajudes però mentrestant esperem que els recursos destinats es multipliquen.

Què és això que hi ha als teus ous?

Anatolii Hromovy

T'has preguntat mai per què apareix un codi en els ous? Es tracta d'una sèrie de números i lletres que els ous frescos de gallina porten impresos a la closca per donar-nos informació. El marcatge dels ous és obligatori als països membres de la UE des de mitjans de la dècada dels 2000 i la seua presència ens indica que la granja d'origen està registrada i controlada per les autoritats.

Els onze dígit del codi de l'ou són la suma de diverses seccions que ens donen informació sobre on s'ha produït l'ou i amb quin sistema:

*Número 3: ous de gallines criades en gàbies.

*Número 2: ous de gallines criades en terra.

*Número 1: ous de gallines criades a l'aire lliure.

*Número 0: ous de producció ecològica.

El 2n i 3r caràcter indiquen el país, ES per a Espanya. La resta de dígit indiquen la província, el municipi i el codi de la granja.

En els ous envasats, aquesta informació consta a l'envoltori. De vegades, la data de consum preferent la trobem impresa a la closca de l'ou, tot i que solament és obligatori que conste a l'envàs.

Paga la pena ser vegà?

Vera Martos Pardilla

Què és el veganisme?

El veganisme és, per definició, una forma de vida que busca rebutjar l'explotació dels animals i el consum dels productes que se'n deriven, com la carn, el peix, els lactis, la mel, la llana, la seda, el cuir i qualsevol altre producte que impliqui maltractar un animal.

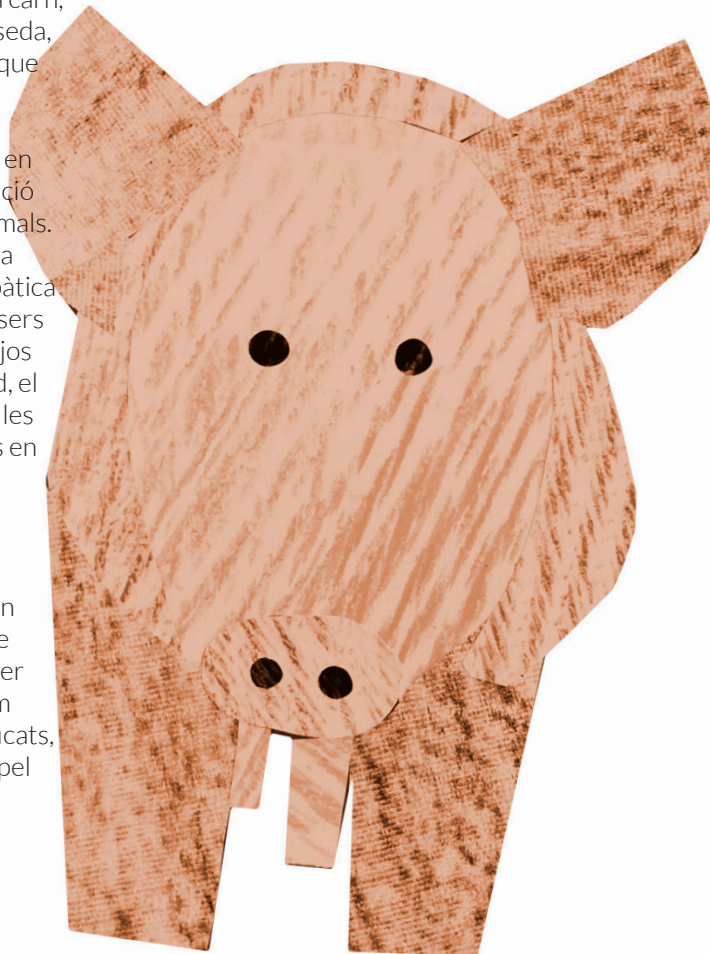
Aquesta filosofia significa un canvi en el paradigma de l'alimentació i relació del ser humà amb l'entorn i els animals. Segueix la idea de posar en pràctica una relació més respectuosa i empàtica amb ells, ja que s'entén que són éssers amb sentiments. Rebutja els festejos que inclouen la tortura, l'esclavitud, el treball forçat com la tauromàquia, les exhibicions de cavalls o els animals en captivitat.

Raons per a ser vegà

El veganisme té una arrel ètica impecable. És el motor imparable d'un moviment que busca un futur lliure d'explotació animal, on deixen de ser considerats objectes per al consum humà. Milions d'animals són sacrificats, mentre que d'altres són explotats pel que produeixen.

Altres raons per rebutjar el consum d'animals és la preocupació mediambiental, ja que les grans extensions ramaderes consumeixen grans quantitats d'aigua i produeixen residus. D'altra banda, la salut és un dels altres factors a tenir en compte: nombrosos estudis relacionen una alimentació que inclou proteïna animal amb malalties greus com el càncer. Ara bé, si decidim ser vegans cal prendre suplementos mèdics, especialment vitamina B12, i estar disposats a ser conseqüents amb la nostra decisió.

Paga la pena ser vegà? Ara et toca decidir.

Il·lustració: Anatolii Hromovyi

La tasca dels veterinaris

Lucía Hidalgo Gómez i Ainara Villar Bojados

Som dues alumnes de l'IES las Senda i hem fet una entrevista a Imara. Ella és la nostra veterinària de referència perquè sempre portem les nostres mascotes a la seua clínica, on treballa amb el seu marit, Jordi.

Bona vesprada Imara, et donem les gràcies per deixar-nos entrevistar-te per a la revista del nostre institut. Per a començar, ens agradaria saber quants anys fa que treballes ací.

Actualment, en fa vint-i dos.

Què és allò que et va inspirar a estudiar aquesta carrera?

Des que vaig nàixer volia ser veterinària, m'apassionen els animals. M'encisen els animals, això és el motiu principal, i a més, perquè el meu objectiu en la vida és preservar el benestar dels animals. Si aconseguen tindre una vida plena, he complert la meua tasca i n'estic satisfeta.

Durant quant de temps s'estudia aquesta carrera?

En la meua època eren cinc anys, però ara en són quatre... Ara bé, això si ho aproves tot a la primera (diu mentre riu).

Quins tipus d'animals solen portar a la clínica?

Allò més habitual són gossos i gats, però

últimament la gent pot vindre amb cobais, conills, iguanes, canaris, etc. però hi ha veterinaris especialitzats en animals exòtics.

Quin és l'animal més estrany que has tractat?

Una aranya.

D'acord, I el quadre clínic?

Molts... en tants anys hem tingut milers de casos curiosos i estranys. Sempre et criden l'atenció les patologies rares, com quan has d'extirpar una melsa o extraure tumors.

Com reaccioneu quan mor un animal?

És molt trist, però com passa més vegades del que ens agradaria arribes a normalitzar-ho. Vivim i ens morim. Nosaltres intentem que el animals visquen el millor possible, fins i tot hi ha vegades que aconseguim que es facen vellets i altres, en canvi, sofreixen patologies sense solució. I com moltes vegades pateixen, prefereixes que deixen de fer-ho i que tinguen, almenys, una mort digna.

Quines mesures caldria prendre per evitar l'abandonament?

Crec que s'hauria de denunciar a les persones que ho fan, fins i tot posar pena de presó. Les mascotes abandonades en autovies poden morir i fins i tot provocar accidents. I tot perquè persones irresponsable no se n'han fet càrrec. Per això és molt important que es prenguen mesures legals.

Imara, et tornem a donar les gràcies per deixar-nos fer-te aquesta entrevista, ha sigut un plaer!

Moltes gràcies a vosaltres, si necessiteu res més ací estem.

Eixe estrany mamífer anomenat “pangolí”

María León Pedroche

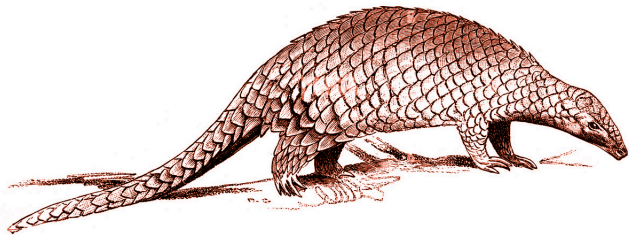
El pangolí és un mamífer vivípar, l'únic d'aquest grup que té el cos recobert d'escates, que malauradament està en perill d'extinció. Aquest estrany animal viu en algunes zones de l'Àfrica i l'Àsia, llocs on podem trobar fins a huit espècies diferents de pangolí. El pangolí medeix entre 30 cm i 80 cm, la cua té una llargària de 60 cm a 80 cm, segons l'espècie i hi ha exemplars que han arribat a tenir un pes de 34 kg.

Tot i que no tenen unes orelles grans, tenen una oïda molt fina i un gran sentit de l'olfacte. Les seues escates estan fetes de queratina, del mateix material que les nostres ungles. Quan se senten amenaçats es protegeixen enrollant-se en forma de bola i es cobreixen els òrgans vitals amb la cua.

El bec és tubular i la llengua és llarga i fina, característiques que els permeten introduir-la en els formiguers i termiters per així alimentar-se diàriament de milers d'insectes. El més curiós és que la seua llengua és tan llarga com el seu cos, i la seua base la podem trobar en l'os de la pelvis. Quan no l'empra, l'amaga en una espècie de sac situat a la gola. Aquesta peculiaritat el limita a l'hora de comunicar-se, per tant ho fa mitjançant senyals químics segregats per unes glàndules especials.

Són animals nocturns, solitaris i tímids. Habitualment estan sols, excepte quan han de reproduir-se. No es coneix amb exactitud la freqüència del zel, però s'intueix que és una vegada a l'any, possiblement a l'estiu o a la tardor. En el cas d'aquests animals no és el mascle qui busca a la femella, sinó que és a l'inrevés.

Aquests animals estan en perill d'extinció per culpa de l'ésser humà, que es beneficia de la venda il·legal. En alguns països com la Xina es comercia amb les escates, emprades en la medicina tradicional, i la seua carn és molt cotitzada per les persones que pertanyen a un nivell social elevat, només aquests poden permetre's degustar-la perquè és ven a preu d'or.

Troglodytes Troglodytes

Alejandro Martínez Íñiguez

El **cargolet comú** (*Troglodytes Troglodytes*) és un ocell menut amb una cua curta, habita en tots els boscos d'Europa, d'Amèrica del nord i d'Àsia fins a Iran. Sol viure per les riberes dels rius i en coves, per això el seu nom científic significa cavernícola.

És un animal polígam, és a dir, un únic mascle té relacions amb diverses femelles. El mascle construeix el niu de cada femella en una fissura de la roca amb molsa i altres materials suaus.

És una ocell de mida petita, aspecte compacte, cap voluminós i cua curta, que es caracteritza per posseir un plomatge vermellós més clar a les parts inferiors.

És un animal estrictament insectívor, s'alimenta principalment d'aranyes, cucs i formigues. Té un bec fi i lleugerament corbat, amb diferent longitud segons la subespècie.

CLOENDA

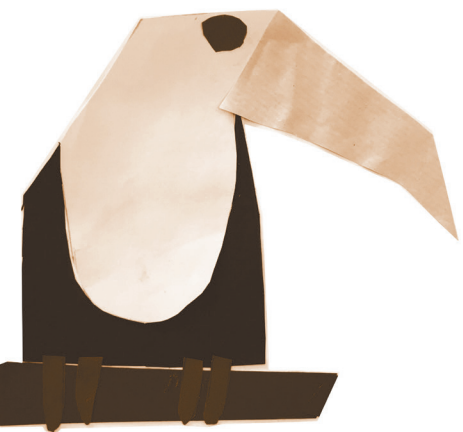
Cèrvols, bisons i mamuts travessen les parets de la Comunitat Valenciana acaçats per humans que busquen abríc i menjar. Segle VI a.C., Mesopotàmia, Gilgamesh salva dos exemplars de cada espècie animal davant la perspectiva d'un diluvi universal. Anys més tard, el mite es recuperarà i amb l'arca de Noé s'acomplirà la mateixa comanda.

Dracs ferotges mengen vilatans atemorits fins que Sant Jordi els rescata. Oronetes i rates penades acompanyen i auguren bons presagis en la conquesta de Jaume I. Àguiles, mussols i falcons sobrevolen poemes ausiasmarquians. Tirants i Carmesines transitant rutes i senderis amb carros i cavalls.

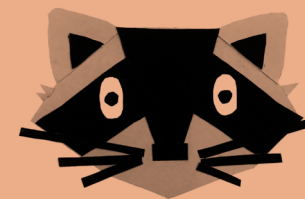
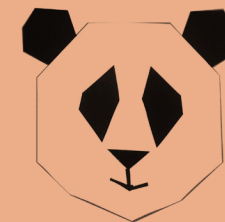
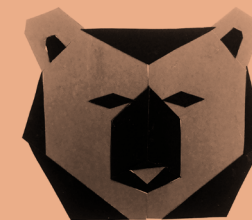
Samarucs, anguiles, ànecs xibecs i parotets poblen el parc natural de l'Albufera. Sargantanes, raboses, linxs i cabres monteses habiten les serres valencianes. Teuladins i coloms sobrevolen el cel; ratonerets valencians els miren encuriosits.

I així, així, no acabaríem mai d'agrar als animals que sempre han format part de la nostra quotidianitat.

Ana Moliner i Ana Saus

Il·lustracions:
Roberto Soriano Martínez
Celia Vergara Monte
Aharón Medié San Vicente
Orlando Soto Gutiérrez
Artsiom Havaren
Balma Ganet Díaz
Daniela Martínez Antón
Paula A. Heredia Román
Álvaro Coy Moldes
Carlos J. Casany Molina
Ytzel Luque Usagre
Pau Mestre Buleo
Izan López Palones

IES LA SENDA

AMDA
IES LA SENDA